

Становище

от доц. д-р Светла Кирилова Черпокова, преподавател от Катедра по история на литературата и сравнително литературознание при Филологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“,
за дисертационен труд на Илияна Иванова Чалъкова на тема: „Тялото и смъртта в творчеството на Мария Тереза Орта, Елия Корея и Инеш Педроза“,
за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки, професионално направление: 2.1 Филология, научна специалност: 05.04.06. Литература на народите на Европа, Америка, Азия, Африка и Австралия
(Португалска литература XVIII-XX в.),
научен ръководител: доц. д-р Цветанка Василева-Хубенова

За присъждане на образователната и научна степен „доктор“ Илияна Иванова Чалъкова предлага дисертационен труд на тема: „Тялото и смъртта в творчеството на Мария Тереза Орта, Елия Корея и Инеш Педроза“, автореферат към него със списъци на библиография, приноси и публикации по темата. Дисертационният труд обхваща 291 страници, като съдържа: основен текст – увод, три глави и заключение (276 стр.), приложение (3 стр.) и ползвана литература (11 стр.), която включва 198 заглавия, от които 23 заглавия са анализиранията литература, а останалите – теоретична и консултирана литература.

Предложеният за обсъждане труд на Илияна Иванова Чалъкова въвежда тема, която в основните си изследователски аспекти – тяло, смърт и творчество на три португалски авторки – не е засягана в българското литературоведско пространство. Без да съм тесен специалист по португалска литература, смея да твърдя, че в тази посока не са правени проучвания, още повече в съпоставителен план. Като начало приносите на работата могат да бъдат обобщени в следните няколко посоки:

- Поставяне на оригинална тема, разработена задълбочено;
- Ясно дефинирана методология, прилагана систематично и последователно;
- Много добро познаване на теоретичния материал и уместната му употреба;
- Много добро познаване на изследваните текстове, на творческия и на социокултурния им контекст;
- Оригинален аналитичен апарат и подход към изследваната проблематика;
- Значителна библиографска обезпеченост.

Приносно е и съчетаването на методите на тематологията с „философската трактовка“ и „социалната критика“ (с. 13), което е заявено още в началото на дисертацията и в хода ѝ систематично се отстоява. Още едно предимство на изследването

е ясното задаване на плановете на проучване – литературоведски, социологически, философски, при което един или друг от тях служи за анализа на отделните тематични компоненти от работата, а съчетаването им постига една значително по-обемна визия за аспектите на изследваната проблематика. Едно много добро познаване на теоретическия контекст е демонстрирано още в първа глава, „Тялото и смъртта като интердисциплинарни понятия и проблеми“, където се представят основни концепти, свързани с изследваната тематика. Качеството е, че те не просто са предложени на читателя с оглед на неговото навлизане в проблематиката, а се подлагат на дискусия, като се отличават същностни моменти от тях, които по-нататък ще работят за изследването и за конструирането на неговите тези.

Впечатляващ е и корпусът от текстове, които се коментират, въпреки че е направена уговорката, че корпусът е „стеснен“. Освен обявените в началото основни произведения, които стоят главно във фокуса на разработката, към тях се добавя и един значим списък от творби от различни културни епохи, течения, школи, чрез които се провеждат анализите и които служат за съпоставка при извеждането и защитаването на основните идеи. Впечатление прави и лекотата, с която се работи с текстовете (в преводи и на оригинален език). Качеството е и наличието на собствени преводи от дисертантката, което несъмнено обогатява българската рецепция на португалската литература, но и служи като ценен ориентир при отчитане на тънките нюанси на изказа, видими единствено на оригинален език.

Като отделни приносни моменти бих отличила частите, в които се коментира проблемът за андрогина и интерпретацията на андрогинността във връзка с поставените тези. Това е тема, която в последните десетилетия набира популярност, и то преди всичко в посоката на *gender studies*. Ракурсът, който се предлага, обаче стои далече от модите, като особено качество на работата е, че флиртът с тях е избегнат, а се провежда едно задълбочено и всеобхватно обглеждане на темата за андрогина, на „идеята за андрогинното съзнание“ (с. 40) и „андрогинния ум“ (с. 41) още от Античността през представителни проекции на мотива (при Вирджиния Улф например), като се отчитат неговите психологически и социокултурни аспекти.

Ценни са и наблюденията върху фигурите на Антигона и Елена (особено в 2.4. Женският бунт), както и извеждането на фигурата на майката-детеубийца през образа на Медея и през призмата на португалската му рецепция. Този особен поглед към португалската литература през общопознати за европейската култура фигури, каквито са митологичните персонажи, добавя още една полезна съпоставителна перспектива за

изследването, а именно – как португалската култура реагира на мита и го употребява като един вид средство за „културна договорка“.

Библиографската справка, приложена в края на дисертационния труд, сигнализира за систематично и задълбочено проучване на изследваната проблематика. Впечатление прави и значителният брой анализирани оригинални текстове, както и теоретичната литература.

Като цяло нямам бележки към дисертацията. Много приятно впечатление прави съвестното съобразяване с дори маловажни предложения за корекции, отправени по време на вътрешното обсъждане на дисертацията, а също и направените редакции в окончателния текст на дисертацията.

Авторефератът обхваща 79 страници, като е структуриран според основните части на дисертационния труд, които обстойно резюмира. Включва също така цитирана литература, „Справка за основните приноси в дисертационния труд“ и „Списък с отпечатани и приети за печат научни публикации по темата на дисертационния труд“. Справката за основните приноси в дисертационния труд много точно формулира постигнатото, сред което особено място има изборът на изследваната проблематика, интердисциплинарният характер на изследването, направеният подбор и осъщественият анализ на корпуса от текстове, изведените заключения и особено – авторските преводи на откъси от избраните за проучването оригинални текстове.

Списъкът с отпечатани и приети за печат научни публикации по темата на дисертационния труд включва 11 статии, две от които са на португалски език, а други две – под печат. Предложеният списък отговаря, дори надхвърля изискуемите към момента минимални национални изисквания за наукометрични показатели. Като цяло авторефератът и приложените към него списъци съвестно и обхватно отразяват извършеното от дисертантката, което има и още едно много съществено качество. То е резултат не само от усилена работа, от систематично проведени наблюдения, от вещи изведени заключения и обобщения, но и следствие от една отдаденост на заниманието с литература и литературна теория. Тази отдаденост на работата прозира от началото до края на дисертационния текст. Тя заразява и умело води читателя при опознаването на една нелека за осмисляне и анализ материя, каквато е темата за телесността и смъртта, още повече, проучена на територия, недостатъчно позната в българското културно пространство, каквато е португалската литература.

В заключение – убедена съм, че работата има всички необходими качества да бъде успешно защитена. Дисертационният труд и представените материали към него представляват оригинален принос и отговарят на всички изисквания както на предходния, така и действащия към момента Закон за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ).

24.06.2019

София

доц. д-р Светла Черпокова